

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR**Düz yol**

səh. 144. “...Könüllü ordusunun ölkəmizdən getməsinə...”: qəzetdə “ölkəmizdən” sözü təhrif edilmişdir.

Azərbaycan Məclisi-Məbusanında

səh. 146. “...əhalinin qaramalını və ərzaq şeylərini...”: qəzetdə “şeylərini” yerinə “işlərini” getmişdir.

Sülh ətrafında

səh. 148. “...zeylədəki gəmilərin silahlarını...”: sıradakı gəmi adlarından bəziləri qəzetdə təhrif edilmişdir.

“monitor”: ağır artilleriya silahları ilə təchiz edilmiş zirehli hərbi gəmi.

Vükəla Şurasında

səh. 149. “...Muxax dairəsi... Muxax fūqəra əhalisi”: qəzetdə “Muxax” yerinə “Muxasi” getmişdir.

Nəzarətlərdə

səh. 150. “Orada isə məmləkətin mal gətirilməsini və çıxarılmasını havi məlumat tərtib verildi.”: qəzetdə “havi” yerinə səhvən “maddi” getmişdir.

**İnqilab dövründə
İdilboyu türk-tatarları**

səh. 152. “17-ci ilin mayında üç[üncü] syezdin...”: 1917-ci ilin 1-11 may tarixlərində Moskvada Şəmsi Əsədullayevin evində keçirilən Ümumrusiya Müsəlmanları Qurultayı nəzərdə tutulur. Qurultayda Qafqaz, Krım, Türküstan, Sibir, Buxara və Xivədən 800 nəfərdən artıq nümayəndə iştirak etmişdi.

səh. 153. “bütün Rusiya müsəlman əsgərlərinin ikinci syezdləri”: Ümumrusiya Müsəlmanlarının İkinci Hərbi Qurultayı nəzərdə tutulur. Bu qurultay 1918-ci ilin 8

yanvar-20 fevral (21 yanvar-3 mart) tarixlərində fasilələrlə Kazanda keçirilmişdi.

səh. 154. “Alaş-Orda”: Qazaxların 1917-ci ilin axırlarından 1919-cu ilin yayına qədər mövcud olan milli muxtariyyətləri nəzərdə tutulur. Alaş-Orda Hökumətinin (Müvəqqəti Xalq Şurasının) sədri Əlixan Bökeyxanov idi.

“Direktoriya”: Ufa Direktoriyası yaxud Omsk Direktoriyası adlanan Ümumrusiya Müvəqqəti Hökuməti nəzərdə tutulur. Direktoriya 1918-ci ilin sentyabr-noyabr aylarında Rusiyada ali hakimiyyət orqanı olmuşdur.

“Orenburq və Ural atlı-kazak hökumətləri...”: Uralda 1917-1920-ci illərdə mövcud olmuş federativ qurumlar – Orenburq Kazak Dairəsi və Ural Kazak Dairəsi nəzərdə tutulur.

İttihad lazımdır

səh. 155. “İnnəməl-müminunə ixvətun...”: “Quran”ın Hucurat surəsinin 10-cu ayəsindən bir parça; mənası: “Həqiqətən, möminlər qardaşdırlar...”

səh. 156. “Yəqin edin ki, ölüm sizləri dərk edəcəkdir [haqlayacaqdır]...”: burada “Quran”ın Nisa surəsinin 78-ci ayəsinə işarə vurulur.

**General Tomson
və Fəhlə Konfransı**

səh. 157. “...öz hökumətimizdən tələb edirik ki...”: qəzetdə “...o hökumətimizdən tələb edirik ki...” getmişdir.

Bakı xəbərləri

səh. 159. “Müsəlman tələbə və talibatı nəzəri-diqqətlərinə”: bu xəbərdəki “talibat” [qız tələbələr] sözləri qəzetdə səhvən “tələbat” kimi getmişdir.

Çərşənbə axşamı, 11 mart 1919-cu il, nömrə 134

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Şəşənbə, 8 cəmədiyəlxir sənə 1337. 11 mart sənə 1919.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Təx nüsxəsi 80 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 18 rublə, 2 aylığı 32 rublə, 3 aylığı 45 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublədir. Elan fiatı: sətri 3 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

**QİSMİ-RƏSMİ
[RƏSMİ HİSSƏ]**

mişlərdir.

Bundan əlavə, pristav müavini Haqverdibəyov və qaradavoy Mirzəəğa Rzayev Aziatski küçədə bir evə hücum edib və 63.000 manat qarət etmiş olan 5 nəfər bədəfkarları tövqif etməkdə böyük fəaliyyət və hünər göstərmişlərdir.

Həmin əmrnamədə təhti-idarəmdə [idarəçiliyım altında] olan quberniyada böylə bir təqdir edilməli əhvalı və məzkur [adı çəkilən] polis məmurlarının öz vəzifələrini layiqi surətdə ifa etmələrini qeydlə, pristav Mollazadəyə, onun müavinləri Haqverdibəyov və Vəkilov, okolotoçniy nadziratellər Mirzəyev və Xarkovskiyə və qaradavoylar İsabəyov və Ələvsət Məhəmmədsadiq oğluna təşəkküratımı izhar etməyi kəndimə vəzifə ədd [hesab] edirəm.

Öldürülmüş olan təhərri polisə acenti Ananovun ailəsinə maaş təyin edilməsi və Mollazadə ilə yuxarıda göstərilən qeyri məmurlara mükafat verilməsi məsələsindən dolayı mən Daxiliyyə Nəzarətinə müraciətlə bu barədə səyde bulunacağam.

*Bakı qubernatoru
[Rəşid bəy] Axundzadə*

Bakı qubernatorunun əmri

Fevralın 22-sində, axşam saat 7 rədlərində Spasski küçə 3-üncü polis [sahəsində] 3 nəfər müsəlləh bədəfkarlar [silahlı canilər], öz oğlu ilə bərabər evə getdiyi halda bir nəfər Bakı sakininə hücum edib 26.000 manat pulunu qarət etmişlərdir.

Həmin hücum barəsində məlumat aldıqda üçüncü uçastok [sahə] pristavı Mollazadə həman saat öz müavinləri Haqverdibəyov və Vəkilov ilə bərabər və həmçininin təhərri [axtarış] polisəsi acentəsi Ananov ilə bərabər böyük məharət və qəhrəmanlıqla və həyatlarının təhlükəsini nəzərə almayaraq bədəfkarları təqib etməyə və onları tövqif [həbs] etməyə sürət etmişlərdir [tələmişlər]. Nəticədə bədəfkarlar tutulub və qarət edilmiş məbləğin bir hissəsi ələ gətirilmişdir. Atışma əsnasında Ananov yaralanıb və sonra ölmüşdür. Üçüncü bədəfkarı tövqif etməkdə okolotoçniy nadziratel [şəhər polisi] Xarkovski və qaradavoy Ələvsət Məhəmmədsadiq oğlu iştirak et-

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ**Amerikanın silahlanması**

Nauendən verilən xəbərlərə görə, belə görünür ki, ancaq quruda müharibələrin qət edilməsi [dayandırılması] təsəvvür olunur. Çünki Amerika, Yaponiya və İngiltərə öz donanmalarını artırmaqda davam edirlər. Amerika artıq bir dərəcədə donanmasını artırmaqdadır. İngiltərənin bəhriyyə [donanma] komissiyası müttəhidülqövl [yekdilliklə] hökumətin təzə bəhriyyə məramnaməsini qəbul etmişdir.

Amerika sosialistlərinin işi

Çıxaqodan Parisə xəbər verirlər ki, sosialist başçıların işi qurtarmaq üzrədir. Bunlar üsyanda və qanunu xələldar etməkdə [pozmaqda] müttəhim edilmişlər.

İngilislərin tələbatı

Krım mətbuatının verdiyi məlumata görə, Berlindən xəbər verirlər ki, Baltik sahilində olan İngiltərə əsgərləri komandanı Almaniya Baş komandanlığına bir ultimatum göndərərək tələb edir ki, alman əsgərləri nəinki bir tək bolşeviklərin hərəkətinə mümaniət [maneçilik] göstərməlidirlər, hətta Valka ilə Vendeni belə işğal etməlidirlər.

“D. T.” alman qəzetəsinin yazdığına görə, bolşeviklər iki ordu ilə hücum etməkdədirlər. 4-üncü firqə [diviziya] Riqa üzərinə, 3-üncü firqə Vilno [Vilnüs] və Kovno [Kaunas] üzərinə hərəkət edirlər. Almanların üç firqə müharibəyə yaraşg əsgərləri vardır.

* Avam Kameronunda almanların birinci dəfə nə kimi mütarikəyə razı olduqları

bəyan edilmişdir. Almanlar bütün ağır topları, səhra topları[nı], pulemyotları, aeroplanlarını xəndək mortirləri[ni], 4065 vaqon paravoz, 126.836 vaqon [və] 1278 motoru təslim etməli imişlər.

Almaniyanın hali

Berlin komandanı 2-inci dəfə olaraq əhaliyə müraciətlə hər növ çıxışdan və iqdamatdan [ayaqlanmadan] çəkinmələrini təklif etmişdir.

Mart ayının 4-ündə vaqə olan iclasında poçta-teleqraf qulluqçuları tətillə müdaxilə etməmələrini qət etmişlərdir [qərara almışlar].

Dəmiryol əməlləri [fəhlələri] isə ümumi tətillə mülhəq olmaları [qoşulmaları] barəsindəki təklifi rədd etmişlərdir. Halledə idareyi-əsgəriyyə [hərbi rejim] elan edilərək divani-hərb [hərbi məhkəmə] təşkil edilmişdir.

Almaniyada**Almanlar Mərakeşdə**

* Madriddən xəbər verilir ki, Mərakeşdə almanların təbliğatına qarşı ciddi tədbirlər ittixaz edilir [tədbirlər görülür]. Bu yaxınlarda bir çox nemeslər Mərakeşdən təbid [sürgün] ediləcəkləridir.

* Almanlar öz ordularının miqdarını 250 minə qədər əskildəcəkdirlər. Bu miqdardan artıq olan qoşunlar Müttəfiqlərin kontrolu altında olacaqdır.

SÜLH ƏTRAFINDA**Rusiya işləri**

Bu həftə Sülh Konfransında növbədə Rusiya məsələsidir. Oradan alınan məlu-

mata görə, Rusiya işlərinin Sülh Konfransı tərəfindən təxir və həll edilməsi tələb edilir. Lloyd Corcun sabah konfransında iştirak etməsi bu məsələyə başlamağa və sonradan Vilson ilə simsiz teleqraf vasitəsilə müzakirətdə bulunub sazişə nail olmağa imkan verir.

Cəmiyyəti-Əqvam

Amerikada vaqə olan hadisələrə İngiltərədə artıq əhəmiyyət verirlər. İngiltərə dairələrində təsəvvür edilir ki, İngiltərə Monro şüarının saxlanılmasına mümaniət [maneçilik] göstərməyəcəkdir. Bununla bərabər, Amerika heyəti dairələrində bu rəydedirlər ki, Cəmiyyəti-Əqvam şəraiti [Millətlər Cəmiyyətinin şərtləri] xeyli əlverişlidir və konfransa təqdim edilən təshihlər ancaq bu şəraitin bir para yerlərini dəyişmək üçün olur. (Teleqrafın burasında bir qədər buraxılmışdır.) ...İngiltərənin müvəzzəf [vəzifəli] şəxslərini xəbərdar etmişdir ki, hərgah, şərait müxtəlif bir surətdə tərtib edilsə, aşkardır ki, rəisi-cümhur [prezident] öz şərait surətini geri götürəcəkdir. Aşkar olur ki, xırda hökumətlər tərəfindən Cəmiyyəti-Əqvam şəraitinə bir çox təshihlər daxil ediləcəkdir. İngiltərə dairələri bu təshihlərin komissiyaya qaytarılması rəyindədirlər. Buna görə də bir çox məddələrə təzədən baxılıb təkmil olunacaqdır [təkmilləşdiriləcəkdir].

İran

On nəfərdən ibarət İran sülh nümayəndələri fevralın 16-sında Parisə varid olmuşlardır [çatmışlar]. Bunlar Sülh Konfransında iştirak edəcəkləridir.

QƏZETƏLƏRDƏN**Ənzəlidə**

General Prjevalskinin əmrinə görə, Ənzəlidə olan rus qarnizonu ləğv edilib, orada olan əmvalın [malların] bir hissəsi satılıb, digər hissəsi Bakya gətiriləcəkdir.

Ponti Hökuməti

Yunanıstan siyasi dairələrində, ələlümdə [xüsusilə] Venizelos başda olmaq üzrə Yunanıstan diplomasi dairələrində bir cərəyan müşahidə edilməkdədir ki, bu cərəyan müstəqil Ponti hökuməti deyil, geniş muxtariyyətlə yunan müstəmləkəsi təşkil edilməsi tərəfdarıdır. İzmir vilayəti bütün Yunanıstana mülhəq edilir [birləşdirilir].

Türkiyədə

* İstanbulda girvənkəsi 16 qəpikdən adam başına bir çetvert çörək buraxılır. Üç manat yarıma azad çörək satılır. İstanbulda daş kömür yoxdur. Müttəfiqlər İstanbulda daş kömür gətirməkdədirlər.

* Köstəncə-Bükreş-Paris arasında dəmiryol münasibəti [əlaqəsi] başlanmışdır. Hər bir gəliş-gediş ancaq Müttəfiq dövlət komissarlarının icazəsi ilə mümkündür.

* Fevralın 16-sında İstanbuldan çıxmış olan P. K. namında bir zat [şəxs] bugünlərdə Tiflisdə müntəşir [nəşr olunan] “Zakavkazskoye slovo” qəzetəsinin idarəsinə gəlib böylə məlumat vermişdir:

Mümaileyhin [o şəxsin] dediyinə görə, general Franşe D’Esperi İstanbulda gələkən şahənə bir cəlal ilə qarşılanmışdır. Həman gün sultan İstanbulda olan saraydan çıxıb Bosforun Asiya cəhətində olan Bəylərbəyi sarayına gəlmişdir. Bu saray-

da bir vaxtda Əbdülhəmid yaşayırmış.

Fevralın 17-sində İstanbuldan çıxıb 27-sində Tiflisə varid olan bir zat “Zakavkazskoye slovo” qəzetəsi mühərrinə İstanbul həyatı haqqında böylə məlumat vermişdir:

Şəhərin ixtiyarı Müttəfiq dövlətlər əlindədir. Müttəfiqlər bir çox bürolar təşkil etmişlərdir. Bu büro heyətləri hələliyə İngiltərə, Fransa və İtaliya nümayəndələrindən ibarətdir. Polisə ingilislərin, jandarma fransızların əlindədir. Jandarma idarəsi başında sabiqdə Makedoniya və Türkiyə üçün jandarma təşkil edən polkovnik Flon dayanmışdır. Bu təşkilatlar hamısı müvəqqəti deyil, daimi və möhkəm bir surət[də] olub, gələcəkdə İstanbul Müttəfiqlər tərəfindən bitərəf bir hala salınmasını göstərir. Yıldız köşk[ün]ün və Sultan sarayının Bəylərbəyi sarayına köçməsi dəxi bunu nişan verir.

Bütün Frakiya, Çatalca mövqelərinə qədər yunan əsgərləri tərəfindən istila edilmişdir. Yunan hökuməti Frakiyada əsgəri idarələr əvəzində mülki təşkilatlar yapmağa başlamışdır. İstanbulda yunan əsgərləri Kadıköydə dayanmışlar. İstanbuldan Odessaya 50 minə qədər yunan əsgəri göndərilmişdir.

MÜXTƏLİF XƏBƏRLƏR

* İngilis hökuməti Finlandiya ilə Almaniya arasında başlanan ticarəti qadağan etmişdir.

Drezdendə

Mart ayının 26-sına Drezdendə müstəqil sosialistlərin və bolşeviklərin böyük

bir nümayişi təyin edilmişdir. Bütün Almaniya ümumi tətillər hərəkatı güclənir. Leypsiç Əmələ Şurası əksəriyyətlə qətlə eyləmişdir ki, fevralın 27-sindən etibarən ümumi tətillər başlansın. Bunlar çalışırlar ki, sərvətdarların qəzetə əməllərini də öz tərəflərinə çəksinlər. Dəmiryol hərəkatı qətiyyətlə [tamamilə] dayandırılmışdır. Bern və Noynkirx dairələrində olan kömür mədənlərində ümumi tətillər elan edilmişdir. Ümumi tətillər elan edildikdən sonra 23 şəhər tətillərə qoşulmuşlardır.

* Bolşeviklər Don cəbhəsində əczayikimyəviyə ilə [kimyəvi maddələrlə] doludurulmuş qumbaralar atırlar.

* Amiral Kolçakın ordusu Ufa-Vyatka tərəfdə hücum etməkdədirlər.

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

Gürcüstan Maliyyə naziri Juruli Gəncədən Rəisi-vükəla [Baş nazir] namına [adına] böylə bir təşəkkür teleqrafı çəkmişdir:

Sizin gözəl vətəniniz hüdudundan keçdikdə mən bir dəfə də Gürcüstan Hökuməti nümayəndəsi kimi haqqımda ibraz edilən mehmannəvazlıq [qonaqpərvərlik] əvəzində izhari-rizaməndi etməməkdən acizəm [razılığımı bildirməyə bilmərəm]. Mən inanıram ki, bugünlərdə dostluq, qardaşlıq və məhəbbət toxumları iki millətin istirahətinə əsas ola biləcəkdir.

Juruli

AZƏRBAYCAN HÖKUMƏTİNİN GÜRCÜSTANA NOTASI

Azərbaycan Hökumətinin Xariciyyə naziri aşağıdakı nota ilə Gürcüstan Cümhuriyyətinin Xariciyyə nazirinə müraciət etmişdir:

“Azərbaycan Hökumətinin məlumatına görə, Gürcüstan Hökuməti Axıska uyezdi və qonşu rayonlarda olan müsəlman əhalisinin müstəqil və muxtar siyasi həyat arzusunda olduqlarını silah gücü ilə yatırmaq iqdamatına [təşəbbüsünə] başlamışdır. İstiqlaliyyət əsasında hamı millətlərin öz müqəddəratlarını azad bir surətdə özləri həll etməyə ixtiyarları olduğunu və bu münasibətlə millətlərin hüququna təcavüz edilməsinə imkan verilməyəcəyini nəzərə alıb Azərbaycan Hökuməti öz həmdin, həmmilləti əleyhinə müsəlləh [silahlı] hərəkatın dayandırılmasını, etilafı-mütəqabilə [qarşılıqlı anlaşma] və ya həkəm [arbitr] məhkəməsi vasitəsilə hər bir mübahisəli məsələlərin sülhcuyana [sülhpərvər] bir surətdə həll edilməsi üçün hər cür tədbirlər ittixazını [tədbirlər görülməsini] dostanə bir surətdə Gürcüstan Hökumətindən xahiş etməyi kəndi vəzifəsi ədd [hesab] edir.

Xariciyyə naziri əvəzinə: Ədil xan Ziyadxanov”

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Məsai Nəzarətində

* Azərbaycan dəmiryolları xidmətçilərindən Limarov [adlı] bir nəfər İngil-

tərə Məsai [Əmək] komissarına bir ərizə verib onun məvacibinin verilməməsini məlum etmişdir. Məsai komissarı ərizəli Məsai Nəzarətinə [Əmək Nazirliyinə] irsal ilə [göndərib] rica etmişdir ki, xidmətçinin məvacibi verilməsi barəsində lazımı tədbir ittixaz edilsin [tədbirlər görülsün].

* Fevralın 18-ində Məsai Nəzarəti Ərzaq Nəzarətindən fəhlələr üçün ərzaq tədbiri [tədarükü] barəsində isticvabda [sorğuda] bulunmuşdu. Ərzaq Nəzarəti cavabən bildirmişdir ki, fəhlələr üçün beş vaqon un buraxmaq mümkün ola bilər. Bununla belə, Nəzarətdən hangi dairələrdə və hangi məntəqələrdən buraxılmaq lüzumu haqqında məlumat istəmişdi. Şimdi məlum olmuşdur ki, zavod və ticarət və sənaye dəvairində [dairələrində] 49.000 fəhlə vardır ki, un onlar miyanında təqsim edilməlidir [onların arasında bölünməlidir].

YENƏMİ ADAM ÖLDÜRMƏK ADƏTİ BAŞLANIR?

Biçarə Hüseyin Ərəblini qətlə yetirtilər. Məzlumə qoca anası əli dizində, gözü qapılarda qaldı.

Azərbaycanın sair qəsəbə və şəhərlərində adam qətlə çox az təsadüfən itti faq düşdüyü halda, Bakıda bu bir adi məsələlərdən sayılırdı. Rus hökuməti əsnasında bir gün olmazdı ki, Bakıda üç-dörd adam öldürülməsin. Doğrudur, o vaxtlar Qafqazın sair millətlərindən də hərdəmbir adam öldürürdülər. Məsələn bir vaxt gürcülər general Əlixanovu və ermənilər də Bakı qubernatoru knyaz

Nakaşidzeni öldürmüşdülər. Lakin müsəlman qatilləri ilə xristian qatilləri arasında yer-göycə böyük bir təfəvüt var idi. Xaricilər məhz millət xainlərini, millətin düşmənlərini qətlə yetirib millətə rəva görülmüş zümlərin intiqamını alırdılar. Bizim pəhlivanlar isə şəxsi ədavətlərdən naşi [şəxsi düşmənlərinə görə] və bir çox dəfə də biməna və cüzi bəhanələrlə qardaş qanı axıdıb, yetimlərin ah-nalələrini ərşədək ucaldırdılar. General Əlixanov Gürcüstanın Quriya mahalını atlı kazaklara dağıtdırışdı. Knyaz Nakaşidze isə Bakıda erməni-müsəlman qırğını və Eçmiyədzində də kilsə mövqəfini [mal-larını] zəbt etdirmişdi. Odur ki, bunları öldürmək qəsdilə ilə neçə mərdanə gürcülər və ermənilər öz aralarında yəmin etdilər, məqamını gözlədilər, məramlarına nail oldular, millətlərinin də məhəbbətini qazandılar. Bunlara qatıl deyil, “millətin nicaatçıları” dedilər.

İrəlicə Nikolayın zalım generalı Lyaxov İrani hərc-mərc eylədi. Bunun öhdəsindən gələ bilən bir diliranə [ürəkli] igid tapılmadı ki, həm o vaxt İrani və həm də bu gün dağıstanlıları bu zülmün çəngəlindən [caynağından] qurtara biləydi! Xülasə, bizim qatillər fədakar deyillər. Öldürdükleri şəxslər də millət xainləri deyil, bəlkə əksərən mərhum Hüseyn Ərəbli kimi nahaqdan və bəzən də beşon manatlıq dünya cifəsi [malı] üstündə öldürülmüş məsum adamlardır.

Buna səbəb nə olmuşdu ki, rus istibdadı dövründə hər yerdən artıq Bakının müsəlman əhalisi arasında qətl-qarət şiddət etmişdir? İştə sabiq Qafqaz canişinləri Qolitsin və Vorontsov-Daşkov kimi məlunların iblisənə bir tədbirləri idi ki,

martınovların əlləri ilə müsəlmanlara rəva görünürdü. 1902-nci ildə knyaz Qolitsinə daklad verirlər ki, zəlzələdən Şamaxı şəhərinin müsəlmanları böyük xəsarətə düşər olmuşlar. Bunun müqabilində knyaz dakladçıya cavab verir ki, “Kaş, ruslara bir şey olmasın. Müsəlmanların canı cəhənnəmə! Məscidi-camiləri də qoy yerlə-yeksan olsun.”

Erməni-müsəlman toqquşmasından sonra xəsarət tapmış əhalinin əhvalını öyrənmək üçün qraf Vorontsov-Daşkov Bakıya təşrif gətirir. Yolu üzərində yüzlərcə əhalinin yanmış evlərinə, dağılmış mədənlərinə, zərərçəkənlərin [zərər çəkənlərin] verilmiş şikayətlərinə əsla mültəfət olmayaraq [baxmayaraq] qraf həzrətləri birbaşa Balaxanıdakı öz mədəni üstünə çapır. Şəxsi zərərini öyrənərək yenə Tiflisə qayıdır!

Bundan daha maraqlısı, Dondukov Qafqaza canişin təyin olunaraq Tiflisə varid olduğu [gəldiyi] halda, dəftərxana məmuru Qafqazın əhval və övzasından [vəziyyətindən] müxtəsərcə bir məlumat verir. Əzəncümlə [o cümlədən], bunu da qeyd edir ki, Qafqazda qətl və qarət keçmiş sənələrə nisbət[ən] indi artmışdır. Bunun müqabilində Dondukov sual edir ki, “Bu qətl və qarətlərdən Qafqazın hangi milləti xəsarətə artıq məruz qalır?” “Hamıdan artıq müsəlmanlar xəsarətə məruzduurlar” - cavabını aldıqda, çox gözəl, шутъ съними deyər cavabını vermişdir!

İşbu məzkur [deyilən] tarixi vəq’ələri burada qeyd etməkdə məqsədim bunu sübut etməkdir ki, rus generalları Qafqaza təşrif gətirdikdə ancaq rus millətinin müraati [hımayəsi] ilə bərabər mən-

fəəti-şəxsiyyətlərini güdürdülər. Bunların nəzərində mühacir bir xaxolun murdar olmuş ulağı, məqtul müsəlmanın qan bahasından artıq tutulurdu. Bunların zahirən və batinən yeritdikləri politikaları bundan ibarət idi ki, qoy, yüzlərcə, minlərcə müsəlmanlar bir-birini öldürsün, bir-birini tarumar etsin, lakin bir xoxolun burnu qanamasın, bir rusun toyuğuna kiş deyilməsin.

Böylə əfkari-fasidə [pis fikirlər] ilə məmləkətimizə təşrif gətirmiş ağaların bizə kəramət etdikləri ənamları [verdikləri hədiyyələri] Martınov kimi rüşvətخور və alçaq-mizac jandarmalardan başqa bir şey ola bilməzdi. Odur ki, azərbaycanlılar ədalətli hakimlinin üzünü illərcə görməzdilər. Təsədüfən görsəydilər, az bir müddətdən sonra yenə buna həsrət qalardılar. Zətən müsəlman əhalinin fəsadına [pozulmasına] çalışan Qafqaz canişinləri onların arasına da rüşvətخور, qansoran və fəsadçı qubernatorlar təyin edirdilər ki, bunların da ən müfsidi [fitnə-fəsad çıxaranı], ən qəddarı Bakıya göndərilirdi. Bakının neft cəhətindən milyonlarca mədaxili rus hökumətini düşündürürdü. Neft mədənlərinin mənbəyi olan “Abşoran” [yarım]adası başdan-başta müsəlmanlarla məskun idi.

Buranı boşaltmaq məqsədi ilə əhalinin nüfuzunu qırmaq lazım idi. Bunu öylə bir mahiranə üsul ilə yaratmaq lazım idi ki, həm iş də öz qaydası ilə yerisin, həm də hökumətin böylə bir şeytənətindən [fitnəsindən] müsəlman əhali xəbərdar olmasın. Həyalı, mütədəyyin [dindar] və sadədil [sadələvh] bir millətin arasında şərərət [yamanlıq] və əxlaqsızlıq toxumunu saçmaq niyyəti ilə Bakı dai-

rəsinə fəsadçı, tərbiyəsiz və rüşvətخور qubernator və pristavlar göndərdilər. Cüzi qəbahətlər üstündə əhali cəzalanır, cərimələnir, polis şərərələrindən [mərdiməzarlığından, şərindən] azad olmaq üçün rüşvət almaq və vermək üsulu ittixaz olunur [qəbul edilir]. Qradonaçalnikindən başlayaraq axırıncı qaradovoylara qədər tamam polis məmurları rüşvətçiliyə qurşanırlar. Böylə ki, bir azdan sonra əhali polis rüşvətinə bir dərəcədə alışırlar ki, ən böyük cinayəti rüşvət vasitəsilə örtüb basdırırlar. Rüşvətə ümidvar olaraq əhali bir-birinin haqqına təcavüz edir. Neftli yerlərin qəsbı, neft oğurluğu və bunlardan nəşət etmiş [irəli gəlmiş] insan qətlı icad olunur. Şərq aləmində intiqam adəti olduğundan, hər qətlə qətl ilə cavab olunur. Bu tərəf yenə qətl, o tərəf yenə intiqam...

Dudmanlar [böyük ailələr] dağılır, möhtəşəm fəmilialar yurdunda bir pişik də qalmayıp. Müsəlmanlar ac qurd kimi bir-birinin canına daraşır. Müstəbid general-lara da müsəlmanların bu halı lazım idi ki, məramlarına nail oldular. Bakının küçələrində, günün günorta çağı açıqca adam öldürülürdü. Xüsusi bir sənət icad olunmuşdu ki, adına “qoçuluq” deyirdilər. Qoçuların vəzifəsi pul ilə adam öldürmək idi. Bunların şərərətindən [şərindən, pislüyindən] iztirab içində yaşayan əhali gördüklərini gizlədib məhkəmə şahadətlüyindən qaçırıdılar. Haqqaniyyəti deməzdilər. Nahaq qanlar aralıqda batıb gedərdi.

Müsəlmanların bu pərişanlığı Azərbaycan Hökuməti təşkilinə qədər davam etdi. Bakının birinci qubernatoru Bəhəddin cənabları türklərin şiddətli cəza-

larına istinadən müsəlmanların qətlkarlıq kimi adət-qəbihələrini [pis adətlərini] kökündən qazıyıb tərkdirdmişdi. Türklər getdilər, idarəni öz əlimizə aldıq. İndi qoçular yenə baş qavzayıb rus zamanında öyrəndikləri sənətlərinə şüru etmək [başlamaq] istəyirlər. Adam öldürmək fəqərəsi [məsələsi] yenə başlanır. Zənn edirəm ki, hökumətimiz bu məsələni başlı-başına buraxmayıb caniləri, qatilləri üqubati-şədidə [ağır cəzalar] ilə cəzalandırsın. Buna dair fəvqəladə tədbirlər ititixaz etsin [tədbirlər görsün]. Caniləri gızıldib hökumətə verməyən əşxası da [şəxsləri də] təhti-məhkəməyə alsınlar. Yeni qubernatorun da ciddi fəaliyyəti sayəsində ümidvaram ki, insaniyyətə yaxışmayan bu vicdansızlıq tezliklə aramızdan götürülsün.

Fərhad Ağazadə

QƏFLƏT ETMƏMƏLİYİZ!

Mart faciəyi-əliməsini [ələmli mart faciəsini] və daşnak-bolşevik dövrü-mənhusəsini [nəhs dövrünü] hər bir azəri türkü dərxtatir etdikdə [yada saldıqda] nə qədər düşüncələrə dalmış olsun gərək və işbu məzkur [deyilən] dövrdə biz müsəlmanların başına gələn cümlə bəla və cövr-cəfaların ən yeganə səbəbi bizcə qəflətimizdir. İştə bu qəflətdir ki, qaç [neçə] əsrlərdən bəri yalnız biz azəri türklərini deyil, ta hətta bütün ələmi-islamı belə tövqif və təxrib etmədədir [geri qoymaqda və pozmaqdadır]. Bir millət ki, qəflət kimi mühlik [öldürücü] bir mə-rəzə düçar oldu, ətrafda bulunan vüqu-

ata [hadisələrə] göz yumdu, istər o millət nə qədər artıq ta hətta çinlilər qədər mütəəddid [çoxsaylı] olsun, yenə də pozular və münqəriz olar [süqut edər]. Qəvanini-hökumət və üsuli-idareyi-dövlət [hökm etməyin qaydaları və dövlət idarəsinin üsulları] öylə bir şeydir ki, ilk zamanlardan bəri əldən-ələ, millətdən-millətə keçməkdədir. Vüsətlənməkdə və təccid olunmaqdadır [genişlənməkdə və yenilənməkdədir]. Vəqta ki [o vaxt ki], barbar istilaları dünyanın bir çox məmur [abad] yerlərini paymali-vəhşət eylədi [barbarlığın tapdağına saldı], Qərbi Romanı süpürdü və onların mədəniyyətini dağıtdı və bu mədəniyyətin bəqiyyəsi [bu mədəniyyətdən qalan] manastırlara, Şərqi Roma imperatorluğuna, xülasə nəsraniyyətə iltica eylədi [xristianlığa pənah apardı].

Vəqta ki, xristianlığın nüfuzu ilə barbarlar bir dərəcəyə qədər sükunət buldular, o bəqayayi-mədəniyyə [mədəniyyətin qalıqları] qərbdə manastırlardan və ələmi-nəsraniyyədən yenidən doğmağa başladı və bu yeni dövr bir dövrü-təccəddüd [yenilənmə dövrü] namını [adını] aldı. Nədənsə bu yeni tülua [doğuşa, günəşin doğmasına] qarşı biz göz yumduq, daha doğrusu qəflət uyqusuna dalıb qaldıq. Bu mədəniyyəti-cədidə sayəsində Yevropa ələmi bir qaç səltənəti-müəzzəmə və möhtəşəmə [əzəmətli və ehtişamlı dövlətlər] təşəkkül etdi. Şərqi ələmi, xüsusən islam millətləri saiqeyi-cəhl iləmi [cəhalət səbəbindənmi], bilməm nə iləmi bu dövrü-cədidəyə göz qapadı. Öyrənmək və bilmək belə istəmədi. İstəməyincə də mütəzərrir oldular [zərər çək-dilər] və gün-gündən tənəzzülə üz qoy-mağa başladılar və bugünkü acınacaq bir

hala düşdülər.

Bu ölümdən betər qəflətimizin sayəsində dəfəatla mütəzərrir olduğumuz halda, şimdi bəri olsun yenə belə ibrət götürmək əsəri bizdə belə görünməyir. Başqalarda bir təcəlli olur, bir ixtira olur, bir dövr açılır – biz bixəbəriz və ya bir dövlət batar, bir qitə, bir cahan, bir Amerika başdan-başa kəşf olunar – biz biçarə yenə də bixəbəriz. Guya ki, bizi başqalardan bir səddi-möhkəm ayırmış.

Dindaşlar, bəsdir qəflət uyqusunda qaldınız! Bidar olunuz [oyanınız], ətrafınıza baxınız, düşününüz! Nə rədəsiniz və nə rəyə gedirsiniz? Ətrafınızda qopan qiyməti bir müşahidə edin. Bu gün tam dünyaya bir vəlvələ düşmüş, hərə öz hüququnu istəyir. Yəhudi kimi hökumətsiz bir millət cümhuriyyət təşkil edir. Üçdörd milyondan fəzlə olmayan yunan milləti on iki-on üç milyonluq Osmanlı türklərini nəinki Frakiyadan, ta hətta Anadoludan belə qovmaq arzusuna düşür və Yevropaya venizeloslarını rəcəz-xanlıqla [meydan oxuyaraq] göndərir.

Nəhayət, heç olmasa da qonşumuz gürcü millətinin sözü tam mənası ilə milli bir əsas üzrə qurulmuş cümhuriyyətinə diqqət etməliyiz və bacardığımız qədər vaxtı qənimət sanaraq cavvan hökumətimizin möhkəmləşməsinə səy etməliyiz. Hökumətimizin möhkəmləşməsi yalnız hökumət başında duranların öhdəsinə deyil, hər bir istiqlalıyyət və hürriyyət tərəfdarı olan vətən övladının vəzifəsidir. İstiqlalıyyəti və hürriyyəti yalnız quru sözlə deyil, mal və can ilə müdafiədən çəkinməməlidir. Təəsüflər olsun ki, biz istiqlalıyyəti və hürriyyəti para qazanmadan, möhtəkirlük-

dən ibarət bilib onun müdafiəsini yalnız hökumət başında duranların öhdəsinə buraxmışız. Əgər biz məzkur [deyilən] kəlmələrin mənasını düşünmüş olsaydıq, sevgili vətənimizin müdafiəsi üçün ən haizi-əhəmiyyət olan [əhəmiyyət daşıyan] əsgərlik kimi müqəddəs bir vəzifədən boyun qaçırmazdıq və qəflət edib ətrafa göz yummazdıq. Əgər qəflət etməmiş olsaydıq, Mart faciəyi-əliməsini eyicə düşünərək ətrafa kamali-diqqətlə bir nəzər etmiş olardıq.

Şimdi, vətəndaşlar, qəflət uyqusundan bidar olalım [oyanalım]! Dünü bir dərzi-ibrət hesab edərək bu günü düşünəlim. Qarşımıza gələn hər bir bəlanın önünü almaq üçün lazımı təşəbbüsatda bulunalım. Çünki:

Səri-çəşmə bayəd giriftən bəbil
Çü por şod nə şayəd güzəştən bəpil.

Mirzəcani

İRAN İŞLƏRİ

Tehranda Rusiya səfəratı

“Znamya truda” qəzetəsi yazır ki: “Yedinaya Rossiya” qəzetəsinin müxbiri Tehranda general fon-Etter başda olmaq üzrə sabiq padşah səfəratinin fəaliyyətə başlaması münasibətilə sevinir. Məzkur [adı çəkilən] heyətin bu axır illər fəaliyyətindən, tarixindən bir şəm-mə [bir az, cüzi] yazaq.

Müharibəyə qədər İran iki məntəqeyi-nüfuza təqsim olunmuş idi [iki nüfuz sahəsinə bölünmüşdü]. Cənubi İran İngiltərə qəyyumluğuna verilib, şimalda isə

rus nüfuzu möhkəmləşmişdi. Bu zaman-dan başlayaraq İran müstəbid Rusiyanın iqtisadi qulu olmuş idi. Bir zaman İran zahirdə müstəqil bir halda olub, özünün Parlamanı (Məclis) və öz hökuməti var idi. Amma həqiqətdə İrani və iranlıların müqəddəratını aşkara və təsəvvürü qeyri-mümkün bir surətdə əllərinə alan rus səfiri və qüvvətli rus qoşunları idilər. İranda rus siyasi nümayəndəsinin bütün keçmiş[i] intriqa, rüşvətxorluq və bədbəxt İran camaatının gözyaşları və İran vətənpərəst və inqilabçılarınin boğulub asılması ilə örtülüdür. “Məşhur” general Snarski, Fyodorov və onlar kimilərin hərəkətləri kimə məlum deyildir? İndiyə qədər iranlılar rus səfirinin tələbatı ilə qraf Vorontsov-Daşkov tərəfindən Ənzəli, Rəşt, Qəzvin və Təbrizə göndərilən cəza dəstələrinin “ağalıq” etdiklərini dəhşət və qorxu ilə yada salırlar. Rus diplomatiyasının İranda xudsəranə [özbaşına] hərəkətdə bulunması əleyhinə protesto etmək istəyən məşhur və iranlılar tərəfindən ən möhtərəm sayılan müctəhidin asılması əmrini verən general-konsul [Aleksandr Yakovleviç] Millerin tutduğu işlərini indiyə qədər Təbrizdə yaddan çıxarmırlar. Bundan əlavə, İran inqilabı və Rusiya səfiri tərəfindən rus pulu və süngüsü ilə məxlu [taxtdan endirilmiş], müstəbid Məhəmmədli şahın təzədən taxta çıxarılması təşəbbüsü yaddan çıxan şeylərdən deyildir. İran inqilabçılarınin xəl edilmiş [hakimiyyədən salınmış] irtica ilə mütəşəkkil bir surətdə mübarizə etdikləri bir zamanda Tehrandan verilən əmrə görə, Qəzvində olan rus konsulu iranlıların rus konsulxanasına hücum etmələri macəra-

sını düzəltdikdə dərhal Ənzəlidə hazırlanmış piyada, süvari və topçu dəstələri gətirilmişdir.

Hərgah, ingilislər müdaxilə etməsəydilər, İran inqilabından bir nişanə belə qalmazdı.

Bizim diplomatiyamızın hakimiyyəti altında İran xanları, bəyləri, mollaları və qeyri məmurları öz bədbəxt məmləkətlərini dilənçi bir hala salmışlar ki, hal-hazırda İran ölü bir cəsəd halındadır. Şimali İranın külli miqdarda olan təbii sərvəti, vasitəçilik edən rus səfiri tərəfindən rus macərəculararına [avantüristlərinə] dəyər-dəyməzinə paylanırdı və bu vasitəçiliklə rus səfiri böyük mənfəətlərə malik olurdu. İndiyə qədər davam edən kargüzarlıqlar, yəni İran təbəələri ilə ruslar arasında olan ixtilafa baxmaqdan ötrü təşkil olunan məhkəmələr kimin yadından çıxmışdır? Bu məhkəmələrdə hakimlik edən rus konsulları kefləri istədiyi kimi hərəkətdə bulunub, külli miqdarda dövlət qazanmışlardır.

Rusiya inqilabı başladığında rus səfəri və rus konsulxanaları kəskin bir surətdə öz əhəmiyyətlərini itirdilər. Qara irticanın qəhrəmanları olan gildenbrandtlar, kirsanovlar və Kotlubovski səslərini içəri çəkib bilaxtiyar pusdular. İranlılar Ənzəlidən Kərəndə qədər İrani zəbt edən rus əsgərlərinin vəkilləri şurasına [əsgər deputatları sovetinə] pənah gətirilər. Fəqət Tehrandan olan heyət təslim olmurdu. Hər gün rus səfiri tərəfindən yüz min manatlarca xərci olan təntənəli ziyafətlər tərtib edilib, Rusiyanın inqilabından xilas olması üçün qədəhlər qaldırılırdı. Kerenskidən sonra bizim İran diplomatiyamız öz qaragüruh

arzusuna nail oldu. Şkuro və bunun misalında ordudan qovulmuş “Rusiya nümayəndəsi” olan rus zabitləri ilə bir yerdə “Boje tsarya xrani” nəğməsinə oxuyub, inqilabı ləkələyib, özlərinin ləzzətli və şad keçirdikləri həyatı təəssüflə yad edirdilər. Lakin inqilab gəldikcə ilərilədiyindən, həmin diplomatlar ingilislər tərəfinə keçməkdən başqa bir yaxşı şey tapamədilər.

İndi “Yedinaya Rossiya” qəzetəsi müxbirinin yazdığına görə, Tehrandan olan rus heyəti dirilib, Denikin və Kolçakla münasibətə [əlaqəyə] girişmişdir. İranda yaşayanlar və çarizm dəhşətlərinin bu qəhrəmanlarını tanıyanlar tezliklə qara diplomatik korpusunun diplomatları olan bizim diplomatların məharətlərini eşidərlər. Bu diplomatik korpusunun fəaliyyəti hətta padşahlıq Dumada belə məlum idi.

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Hürriyyət bayramı

Çaharşənbə [çərşənbə] günü martın 12-sində Bakı xalqı, Azərbaycanın paytaxtı böyük Rusiya inqilabının iki illiyini yad edəcək, o günü, hürriyyət bayramını saxlayacaq [qeyd edəcək].

Rusiyanın hürriyyəti yalnız Rusiyanın deyil, bütün Şərq aləminin, ələlxüsus türk dünyasının hürriyyəti deməkdir. Azərbaycan istiqlalının mənbeyi-həyatı, şübhəsiz ki, Rusiya inqilabı və Rusiya hürriyyətidir. Yaşasın 12 mart! Yaşasın böyük Rusiya inqilabı!

Siz də, ey qardaşlar, ey millətdaşlar, bu günü bayram saxlayın! Milli bay-

raqlarla inqilab bayraqları altında Parلمان qarşısına gəlib sevindiynizi göstərin. Deyin ki, rədd olsun istibdad, yaşasın istiqlal!

Müsəmirə

Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat” nəfinə [xeyrinə] mart ayının 18-ində gözəl bir proqram üzərinə təntənəli bir müsəmirə [konsert, tədbir] veriləcəkdir. Müsəmirə iki qismə ayrılmışdır. Birinci qismi saat 12-yə qədər davam edəcək və səhnədə müxtəlif şeylər göstəriləcəkdir. Saat 12-dən sonra məşhur artist və artistka tərəfindən milli rəqslər, deklarasiyalar və sairə olacaqdır.

Bələdiyyə İdarəsində

* Bələdiyyə İdarəsi 1919-uncu sənənin mədaxil və məxaric smetası tərtibinə şüru etmişdir [başlamışdır].

* Bələdiyyə İdarəsinin Bələdiyyə Məclisinə təqdim edəcəyi məruzəsi. Bələdiyyə Məclisinin 1919-uncu sənəsinin 4 fevral qəraradına məbni [əsasən] Bələdiyyə İdarə əzasından [üzvlərindən] Arutyunov ilə Hacınskinin yadigarı [xatirəsi] haqqında Bələdiyyə İdarəsi işbu qətnəməni qəbul və təsdiq etmişdir:

1. Arutyunovun əksini Bələdiyyə İdarəsinin Maliyyə şöbəsi üzvü kabinetində asmalı.

2. Arutyunov naminə stipendiya [təqaüd] təyin etməli:

a) Bir stipendiya Mixaylovski alibi-tidai məktəbi cənbindəki [nəzdindəki] buxalteriya kurslarına;

b) Biri Mariinski ünəs [qızlar] məktəbində;

c) Biri də Bakı ali məktəbində.

3. Arutyunovun oğlu üçün edadi və ali məktəblərdə şəhər stipendiyası təyin etməli.

4. Hacinski naminə də stipendiya təyin etməli:

a) Üç stipendiya Müsəlman ali-ibtidai məktəbində;

b) Biri Birinci Bakı zükur [oğlanlar] gimnaziyasında;

c) Bir stipendiya da Bakı ali məktəbində.

Hadisat

* Bolşoy Morskoy küçədə sükunət edən [yaşayan] Əbdül Rəhmanov polisəyə məlum etmişdir ki, martın 6-sında axşam saat 7-də 5-inci Qanlıtəpə küçəsinin küncündə 4 nəfər naməlum bədənkarlar [canilər] onu saxlayıb öldürmək təhdidi ilə 3250 manatını alıb qaçmışlardır.

* Martın 6-sında Kamenisti küçədə olan “Dekadens” hamamına 70 sinnində bir qoca kişi gedib nömrəyə daxil olmuşdur. Hamamçı onun gec çıxmasından şəkkə düşərək nömrənin qapısını açmış və kişinin vannada ölü düşdüyünü görmüşdür. Meyit təşrih [yarma] otağına göndərilmişdir.

* Martın 6-sında Suraxanski küçənin tinində 4-üncü uçaştokun okolotoçnisı qaradavoy Əlibala Bala oğlunu qəflətən güllə ilə vurub yaralamışdır. Yaralı xəstəxanaya aparılmışdır.

* Martın 7-sində axşam saat 9-da Kladişinski küçədə Xankişi Quliyevin evində Yakov Şpitovun mənzilində forsunkadən od alaraq yanğın vəqə olmuşdur. Xəsarətin miqdarı 10 min manatdır. İnsan tələfatı yoxdur.

* Saray kəndinin əhli Məşhədi Abbas Sevdin oğlu polisəyə məlum etmişdir ki, martın 4-ündə o, şəhərdən kəndə gedərkən yolda naməlum bir şəxs onu saxlayıb öldürmək təhdidi ilə atını alıb qaçıb gizlənməmişdir. Atın qiyməti 5 min manatdır.

Oğurluq

* Martın 3-ündə gecə Hacı Zeynalabdin Tağiyevin Qorçakovski küçədə olan bəzzaz malı [parça, arşınmal] anbarından 10950 manatlıq mal oğurlanmışdır. Oğrular həman gecə, səhər saat 6 rədlərində 5-inci uçaştok qaradavoyu tərəfindən mal ilə bərabər tövqif [həbs] edilmişlərdir. Tövqif edilənlər İran rəiyətləri Haşım Şahbaz oğlu, Zaki Həsən oğlu, Malaxan Vəli oğlu və Abdulla Əli-əkbər oğlu olub, istintaqda məlum etmişlər ki, onları bir nəfər erməni Tağiyev anbarından mal aparmağa dəvət etmişdir. Burada bir nəfər başqa ermənilər 8 tay malı onlara verib aparmaq istəmişlərsə də tövqif edilmişlərdir.

* Əxzi-əsgər [əsgərliyə çağırış] idarəsi rəisi Bakı qubernatoruna məlum edir ki, gecə martın 7-sində idarənin həyatından bir faytonla iki rəs [baş] at oğurlanmışdır.

Öldürmək

* Məşqət [Maştağa] kəndinin polis müdiri, qalabəyinə məlum etmişdir ki, martın 4-ündə Ləhiş bağlarından naməlum qatillər tərəfindən öldürülmüş olan Məşqət kəndi sakini Seyid Baqi Ağamir oğlunun meyiti tapılmışdır.

* Martın 5-ində naməlum bədənkarlar Tarqovı küçədə Hacıyevin kantorusuna gəlib dəxildarı [kassiri] öldürməklə hədələyərək qızıl papiros qabını və 15349 manat pulu qarət edərək qaçmışlar.

BAKI QUBERNİYASINDA

* Cavad pristavı məlum edir ki, Xəl-fələr kəndi sakinləri Allahverdi Qənbər oğlu ilə Seyfulla Hacı Bədir oğlunun arasında mübahisə vəqə olaraq Seyfulla onu qılıçından yaralamışdır.

* Qaravəlli kəndi yüzbaşısı Cavad uyezd naçalnikinə məlum edir ki, Mirzəli kəndi sakini 11 yaşında Əlinağı Vəli oğlu Dəlilər kəndində olduğu halda Məsum Əmiraslan oğlunun təhriki ilə onun – Məsumun arvadı Mirvarid Ələsgər qızını öldürmüşdür. Müqəssirlər həbs edilmişlərdir.

* Quba uyezd naçalniki qubernatora məlum edir ki, martın 1-ində Tülər kəndinin sakini Hacı Murad Əsəd oğlu öz arvadı Aybala Qurban qızını xəncərlə yaralamışdır.

* Şamaxı uyezdi Kalva kəndinin əhli Molla Mehcan Hacıfəndi oğlu məlum etmişdir ki, həman kəndin sakinləri Ədil bəy və Rzaəli bəy oğlanları onun oğlu İsanı güllə ilə öldürmüşlərdir.

* Şamaxı qəza qaimməqamı [qəza rəisi] Bakı valisinə məlum edir ki, neçə vaxt bundan əqdəm [qabaq] öldürülmüş erməni keşişi Saqiyən kəndinin əhli Rüstəm Gülbəndiyan[s] və ailəsinin qatilləri tövqif [həbs] edilib təhti-mühakiməyə [mühakimə altına] alınmışdır.

* Şamaxı qaimməqamı Bakı qubernatoruna məlum edir ki, bir ay yarım bundan əqdəm [əvvəl] Gilan Qorlanı kəndinin əhli Tərlan Murad [oğlu] naməlum səbəbdən öz arvadı Leyla Əlihəsən qızını öldürmüşdür.

Fəhlə həyatından

8 mart tarixində şənbə günü saat 2-

də Sabunçu-Balaxanı dairələri mədənlərində çalışan bütün müsəlman işçilərinin bəvəsiqə intixab edilmiş [vəsiqə ilə seçilmiş] nümayəndələri tərəfindən mədənlər mərkəzi “Müsavat” idarəsində təşkil edilmiş işçilər müşavirə iclasında bəzi iqtisadi və siyasi məsələlər müzakirəsi cümləsində Denikin Könüllü qitəatının [hissələrinin] Dağlılar Hökumətinə qarşı hərəkəti-təcavüzkarənəyə başladıkları da müzakirə edildi. Nəticə, ingilis Qafqaziya qolordu [korpus] komandanı və Müttəfiqlər nümayəndəsi cənab general Tomsona Azərbaycan nümayəndəsi vasi-təsilə bu qərarla müraciət edilməsi qərar alındı:

Müttəfiq dövlətlər Qafqaziya nümayəndəsi cənab general Tomson canibialilərinə

Qomşu arxadaşlarımız Dağıstan fəqərayi-kasibəsinin [proletariatının] hüquqi-mədəniyyə və siyasiyyələrinə Denikin qitəti tərəfindən edilən haqsız təcavüzə qarşı Bakı neft mədənlərində çalışan biz müsəlman işçiləri laqeyd qalmamız imkan xaricindədir. Binaənileyh [ona görə], Qafqaziya millətlərinin gələcək müqəddəratı beynəlmiləl Sülh Konfransında həll və təyin edilincəyə qədər məzkur [adı çəkilən] millətlərin hüquqi-ictimaiyyə və siyasiyyələrini bütün xarici maneələrə qarşı müdafiə edəcəyinizi təsrihən [açıqca] vəd etmiş olduğunuz, nəzərinizdən məhv olmayacağına əmin olduğumuzdan, zati-alilərinizə müraciətən Denikin ordusunun Dağıstandakı hərəkəti-təcavüzkarənələrinin bir an əvvəl dayandırılmasına əmr verilməsini canibi-alilərinizdən rica edəriz. Artıq fəsad dairəsinin vüsətlənib qan töküləsinə meydan ver-

məyəcəyinizə əminiz.

İclas sədri: İbrahim Cahangirzadə
Katib: [Əbdürrəhim] Yusifzadə

Balaxanı kəndində

2 mart tarixində, yekşənbə [bazar] günü saat 12 zəvalda [günorta] Balaxanı kənd əhalisi Sovet Syezd məktəb binasında cəm olub zirdə mühərrər [aşağıda yazılmış] məsələləri mövqeyi-müzakirəyə qoydular:

- 1) Hökumətin istefası;
- 2) Su məsələsi;
- 3) Məktəb və təbib məsələsi.

Müzakirə bə'dində [müzakirədən sonra] “Azərbaycan” qəzetəsi vasitəsilə Parlaman heyəti-məbusanına müraciətən fəvqəlzikr [yuxarıda deyilən] məsələlər xüsusunda lazımevi-iqdamata [lazımi addımların atılmasına] müsaidələrini rica et-mək ümumiyyətlə qət və təsvib edildi [qərara alındı və bəyənildi]:

Biz, Balaxanı kənd əhalisi;

1. Hökuməti-hazirənin böylə bir mövqedə istefa etdiyi və istefanın Parlaman tərəfindən qəbul edildiyi halda yeni təşkil ediləcək Kabinənin təşkili təxir edilməsi və yaxud təşkilində ixtilafa yol verilməsi məmləkət üçün sui-nəticə verəcəyini nəzərə alaraq, bilatəxir [dərhal] Kabinə təşkilinə şüru edilməsini [başlanmasını], təşkil ediləcək Kabinə isə millətin əksəriyyətini təşkil edən zəhmətkeş xalq camaatının amalına müvafiq türklük və islamlıq tərəfdarı olmağı ilə fəhlə və əkinçi camaatın zəhmətini təmin edici əşxasdan [şəxslərdən] mütəşəkkil demokratik bir hökumət vücuda gətirilməsini təmənnə edəriz.

2. Zərurati-həyatıyyə miyanında [ya-

samaq üçün zəruri olan şeylər arasında] suyun dərəcəyi-əhəmiyyəti bəyani-eh-tiyacından müstəğni olduğu [nə qədər vacib olduğunu deməyə ehtiyac olmadığı] cəhətə qəhti-ab [su qəhətliyi] üzündən çəkdiyimiz üsrəti [çətinliyi] şərh etməyə lüzum görməyərək, su tədərükü ziminə [barəsində] lazım gələn məhəllinə işar edilməsinə [lazımi yerlərə məlumat verilməsinə] müsaidə buyurmağınız rica olunur.

3. Qəryəmiz [kəndimiz] daxilində “Sovet syezd” tərəfindən bina edilmiş məktəb və xəstəxanada, keçən sənələr məzkur müəssisə tərəfindən müəllim və təbib bulunduğu və sənəyi-cariyyə [cari ildə] müəllim və təbib göndərilməməsi nədən nəşət etdiyi [nədən irəli gəldiyi] məlumumuz olmadığı cəhətə, məzkur müəssisəyə keçən sənələr olduğu kimi müəllim və təbib göndər[il]məsi xüsusunda iqdamatda bulunmağınız mərcudur [təşəbbüs göstərməyiniz xahiş olunur].

Sədr: Sadiq Sadiqzadə
Katib: Balasadiq Zeynalzadə

Ramana kəndində

3 mart tarixində, düşənbə [bazar ertəsi] günü saat 11 əvvəl radələrində Ramana kənd əhalisi Nəşri-Maarif məktəb binasında ictimə [yığıncaq] edib sədarətə [sədrliyə] Şükür Balazadəni, kitabətə [katibliyə] Böyükağa Vəlizadəni itixab etdikdən [seçdikdən] sonra kəştiiyi-müqəddəratımızı [müqəddəratımızın gəmisini] sahili-nicata [xilas sahilinə] yanaşdırmaq uğrunda şu kəştinin naxudası [kapitanı] məsabəsində [mövqeyində] olan hökumətə müavinətdə hər dürlü fə-

dakarlığa hazır olmaq, bütün azəri türklərinin hər bir fərdinin həm vəzai- fimiyyəsinəndən olduğu bir zamanda Şurayi-Hökumətin kəndi vəzifəsindən istefa etdiyi və istefanın Parlaman tərəfindən qəbul edildiyi və böylə bir mövqedə yeni Kabinə təşkil edilməsi təxir edildiyi [gecikdirildiyi], yaxud Kabinə təşkilində ixtilafa meydan verildiyi təqdirdə cərəyani-ümuri-idareyi-məmləkətə [ölkənin idarə edilməsi işlərinin gedisinə] də səktə vaqe olacağından [zərbə vuracağından] vüqusu qeyri-məmul [baş verməsi arzu edilməyən] hadisələr baş göstərəcəyi ehtimali-qəvi [güclü ehtimal] daxilindən olmaq məsələləri müzakirə edildi. Nəticədə iqtizayi-zamana təb'ən [zəmanənin ehtiyaclarına tabe olaraq] millətin əksəriyyətini təşkil edən xalq camaatının amalına müvafiq demokratik bir hökumət təşkilinə bir an əvvəl iqdam edilməsi zimmində [girişilməsi barəsində] Parlaman heyəti-məbusan[ın]a müraciət etmək qərarı qəbul edildi.

Sədr: Şükrü Balazadə
Katib: Böyükağa Vəlizadə

AZƏRBAYCANDA

Salyandan

Bu günlərdə Salyan və ətrafından əsgər toplanmaq işi kamali-müvəffəqiyyətlə davam edir. Salyandan toplanan əsgərlər ikinci dəfə olmaq üzrə Gəncə şəhərinə sövq və təhşid edilmişdir [yığılmışdır]. Əsgərlər sövq olunduğu gün şəhər əhalisinin qismi-əzəmi [əksər hissəsi] və qeyri-müslim vətəndaşlardan

dəxi müşayiətdə isbati-vücut [iştirak] edirlər. Əsgərlər musiqinin tərənnüm-saz olması ilə müşayiət edilirdi. Vapora bindikləri zaman o günə və şimdiki siyasətimizə dair nitqlər söylənmişdir. Əhalimizdə bilümmum, əsgərlərimizdə bilxüsus ruh yüksəkliyi müşahidə olunurdu.

Hərçənd, bəzi əsgərlikdən qaçanlar və yaxud kəndi övladlarını verməmək üçün bin dürlü “vəsilələrə” təvəssül edənələr [vasitələrə müraciət edənələr] görülsə də, bu hal yenə təbiiyyəti-ibtia-diyyənin olmamasından və əsrlərlə məhkumiyətin nəticəyi-məş'uməsi [pis nəticəsi] olaraq hübbülvətən [vətəni sevmək] hissi və hakimiyyət ruhundan büsbütün düşürüldüyümüzəndən irəli gəlmişdir, zənnindəyiz. Gələcək az zamanda bu babdakı [barədəki] səviyyəyi-izanımızın [anlayış səviyyəimizin] daha yüksək olmasına iman eyləriz. Zira hər nə qədər bir bucuq əsrlik bir müddət zərfində “rusifikasiya” (ruslaşdırmaq) politikasının hər dürlüsünə məruz qalaraq hakimiyyəti-milliyə zövq və ruhundan düşürüldüxsə də, yenə türk milləti-nəcibəsinə məxsus Cənabi-haqqın vədiası [Allahın əmanəti] olan zəkavət, şücaət, mətanət kimi təbii xassələrimizi hənzür itirməmişiz. Fəqət bunları şu hissiyyəti-təbiiyyətimizi oyada-caq, cünbüşə [hərəkətə] gətirəcək o vasitələrə, qüvvətlərə möhtacız. Bu halı Salyan müharibəsində 45 nəfərdən ibarət olan Osmanlı türklərinin arxasında olaraq, “bolşevik” boyasına boyanmış kəsrətli [çoxsaylı] və fəqət hərbcə muntəzəm daşnaklarla vətəni, namusu uğrunda qəhrəmancasına çarpışaraq qalib gələn gənclər, cavanlarımız artıq isbat etdilər. Məqsədim məqalə yazmaq deyil,

xəbər yazmaq olduğu üçün ixtisaren keçirdim.

Muğanın açılması

Qanlı Mart hadisəsindən bu ana qədər Azərbaycanın cüzi-layənfəki [ayrılmaz hissəsi] olub da üzümüzə bağlı qalan Lənkeran qəzası, bərəkət versin, şimdi açılmaq üzrədir. Bir qaç vaxtdan bəridir ki, məzkur [adı çəkilən] qəza ilə münasibətimiz başlanmışdır. Hər gün yüzlərlə arabalar Salyana ərzaq gətirməkdə və Salyandan isə bəzi zəruriyyət alaraq götürməkdədirlər. Yollar qaçaqlardan bir dərəcəyə qədər təmizlənmişdir. Lakin kəndisini “Muğan Cümhuriyyəti” təsmiyə edərək [adlandıraraq] ortalığa çıxan “hökumət” hənz haqsızcasına, ...cəsinə kəndi inadında bərdavam olmaqdadır [davam etməkdədir].

İskəndərzadə

* Gəncə qubernatoru Xariciyyə naziri namına [adına] bu məzmununda teleqraf göndərmişdir:

Novo-Bayəzid uyezdi, Göyçə mahalı nümayəndələri mənim yanıma gəlib özlərinin qayət müşkül bir halda olduqlarını söyləmişlərdir. Ermənilərin münəzəm [nizami] qoşunları müsəlman kəndlərinə hücum edərək onların əmlakını və ərzaqlarını əllərindən alırlar və əhalini öldürürlər. Onlar Azərbaycan Hökumətinə müraciətlə müavinət edilməsini rica edirlər.

* Toxulçalın yüzbaşısı Sultanov Tovuzdan bu məzmununda bir teleqraf göndərmişdir:

Novo-Bayəzid mahalının erməniləri

müsəlmanların Bana kəndini bombardman edirlər. Külli tələfat vardır. Sizin binagüzarlığınızı [sərəncamınızı] gözləyirik.

Qubernator: [İbrahim ağa] Vəkilov

GÜRCÜSTANDA

Axıska cəbhəsində hücum

Gürcüstan ərkanı-hərbi [qəragahı] xəbər verir ki, martın 5-ində bizim əsgərlərimiz səhərdən başlamış Axıska cəbhəsində ümumi hücumu keçmişlərdir. Düşmən öz mövqeyindən çıxarılıb geri çəkilməkdədir. Martın 6-sında səhərdən yenə hücumumuz təzələnmişdir.

Axıska cəbhəsindən xalq qvardiyası baş ərkanına [qəragahına] teleqrafla xəbər verirlər ki, martın 5-də əsgərlər Azğuru alandan sonra Aqara kəndinə qədər irəli hərəkət edib 18 nəfər müsəlləh [silahlı] adam əsir almışlardır. Bizim tərəfimizdən bir nəfər əsgər qətl edilmişdir. Əsgərlərin əhvali-ruhiyyəsi gözəldir. Sabah Axıska üzərinə hərəkət edəcəyik.

Gürcüstan Müsəlmanlarının Milli Şurasında

Martın 2-sində vaqe olan iclasda Gürcüstan müsəlmanlarının ictimasi (qurultayı) məsələsi müzakirə ediləcəkdir. Müzakirədən sonra ictima məramnaməsi tərtib etməkdən ötrü xüsusi bir komisiya təşkil edilmişdir. Komissiyaya [Mirzə Hüseyn] Həsənzadə, [Mirzə Saleh] Muxtarov, [Fətəli] Axundov, Sübhanqulov və [Əlimirzə] Nərimanov intixab edilmişlərdir. Keçən iclasda intixab edilmiş ru-

hani şöbəsi öz vəzifəsi ifasına başlamışdır.

Yük nəqliyyatı

Gürcüstan ilə Azərbaycan arasında vaqon təbdili [dəyişdirilməsi] və yük nəqliyyatı haqqında vaqe olan saziş mart ayı ibtidasından [əvvəlindən] qanuni qüvvəyə daxil olmuşdur. Bu saziş mövcubincə [bu sazişə əsasən] yüklər tez bir zamanda aparılıb-gətiriləcəkdir.

Əhməd bəy Ağayevin xəstələnməsi

Krımə varid olan [gedən] Həsən Səbri Ayvazovun dediyinə görə, Əhməd bəy Ağayev İstanbulda İstanbul nəzləsi [qripi] xəstəliyinə mübtəla olmuşdur.

Axıska mahalında

Borjom, 2 mart (xüsusi müxbirimizdən) - İngilis nəqliyyat arabaları ilə Axıskadan 7 adam varid olmuşdur [gəlmişdir]. Bunların 2-si Abastumandan çıxmışlardır. Bunların sözüə görə, Axıska əhvalı böylədir:

Fevralın 12-sində Sərvər bəy Koblianski-nin təhti-komandasında Potsxof qoşunları Axıskaya varid olmuşdur. Hərəkəti-hərbiyyəni Atsxurinin sabiq naçalniki türk zabiti Lətif bəy idarə edirmiş. Qars Hökuməti qoşunları arasında bir çox türk afserləri varmış. Onlar Axıskaya varid olduqdan sonra bütün məmurlar və məhəlli [yerli] milislər tövqif [həbs] edilmişlərdir. Bunlar da həman məmur və milislərdir ki, şəhərdən çıxmağa fürsət tapmamışlardır. Bunlar üç nəfəri cidiyyətlə axtarırdılar: Heydər Abaşidze, Leburxadze və Qədir Şəvəşidze. Kənd-

lərdə gizləndiklərini zənn edən Atabəyov hökuməti üç dəfə Məclisi-Müəssisanə namizədi kəndçi Heydər Kvazmadzeni dəvət etmişdir. Varid olanlardan birində bu məzmununda bir vəsiqə tapılmışdır: Cənubi-qərbi Qafqaz torpağı Axıska, Axalxələk nahiyələrinin müvəqətti komissariyyatı. Bu sənədi komissariyyat sədri əvəzinə rusca Tomaşevič imza eyləmişdir. Bu əvvəlcə türklərin yanında xidmət edirdi. Sonra xəyanətinə görə həbsə salınmışdı. Axıskadan gələnlərin rəvayətinə görə, oralarda mükəmməl anarşi davam edirdi. Camaatı qarət edirlər. Axıskada da qarət davam edir. Məşhur mülkədar Orbeliani və digərləri yəğmə edilmişlərdir. Buna görə də şəhər idareyi-örfiyyəyi-əsgəriyyə [hərbi fəvqəladə vəziyyət] altında elan edilmişdir. Gürcü kəndçilərinin bir hissəsi Axıskaya köçmüş, bir hissəsi isə qarət və məhv edilmişlərdir.

Milis naçalniki müavini, bütün milislər, məmurlar atılmaqla edam edilmişlərdir. Qars hökuməti binagüzarlığında Potsxof dairəsinin qoşunları ilə yerli əhalidən bunlar qoşun cəm edirlər. Səfərbərlik elan edilmişdir. Səfərbərlikdən imtina edənlər qətl edilirlər. Şəhərə 50 nəfər müsəlləh [silahlı] kəndçilər gətirilmişlər. Bunları mahalın müxtəlif nöqtələrindən cəm etmişlərdi. İkinci gün bunlar fərar edərək deyirmişlər: Yaşasın camaat!

İmndi anlaşılır ki, Axıskada Baxşibəy Maçabeli böyük rol oynayır. Məzkurun ixtiyarında 100 nəfər müsəlləh adamlar vardır. Atabəyov ilə Maçabeli arasında ixtilaf əmələ gəldiyi şayə olunur [deyilir].

Komissariyat təşkilində ermənilər iştirak etməmişlərdir. Qars Hökuməti qoşunları arasında bir neçə erməni afserləri də vardır. Hökumət mahal komissariyatı imarətini işğal edərək orada olan bütün övraqı [sənədləri] müsadirə etmişdir. Gürcüstan Hökuməti tərəfindən əhali ehtiyacı üçün göndərilən ərzaq, qənd, cövhər, manufaktura məhv edilmişdir. İkinci talandan sonra şəhər acı bir mənzərə təşkil edir. Əhalidə[n] tələf olanlar var. Türklər şəhərə girdikdə salamat qalmış mineral hamamları tamamilə qarət edilmişdir. Abastuman sarayının divarlarından taxtaları çıxarıb aparmışlardır. Axalkələk mahal naçalniqliyinə Yasun bəy Palavandov təyin edilmişdir.

İDARƏYƏ MƏKTUB

Möhtərəm əfəndim!

Bu aşağıda yazılan sözlərə qəzetənizin bir sütununda yer verməyinizi rica edirəm:

Qəzetənizin 106-ncı nömrəsində cəmədiyüləvvəlin 4-ündə Mirməcic cənabları tərəfindən Bərdə əczaxanası barəsində yazılmış olan məqaləsində deyir ki, Bərdədə əzcaçı 50 rubləyə tamamilə olacaq bir reçetəyə 250 rublə və daha artıq fəzlə alaraq camaatı sıxındırır. Təvəqqe edirəm ki, Mirməcic cənabları yazdığı sözləri əczaxanə barəsində sübut etlən. Böylə ki, nə vaxt bir reçetəyə 250 manat almışam və kimdən almışam və hərgah Mirməcic cənabları yazdığı sözləri sübuta yetirməkdən boyun qaçır-sa, o vaxt həman cənab böhtançı sifətilə

Ədliyyə Məhkəməsi hüsurunda cavab verəcək olar.

16 fevral 1919
Bərdə əczaxanası

İtibdir

Fevralın 13-ündə, 1919-uncu ildə Ərrəhman Babayevin adına olan möhür (peçat) itibdir. Etibardan saqitdir [etibarsızdır].

Doktor Şahnəzərov

Qayıdıb naxoşları qəbul edir: kif, süzənək və dəri azarlarını. Səhər saat 9-12-yə, axşam saat 4-7-yə. Armyanski küçə nömrə 3, Qubernskinin tinində.

2699

Doktor

Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmrəza [xəstəliklərə] düçar olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Mama Gövhər xanım

Hər gün naxoşları qəbul edir saat 9-dan 12-yə qədər. Adres: Armyanski küçədə, 13 nömrəli evdə, 1-ci mərtəbə. (Bu yaxınlarda orada xüsusi təvəllüdxana [doğum evi] açılacaqdır.)

2695

Diş həkimi

M. B. Şternin

Naxoşları hər gün saat 9-dan 2-yədək, 4-dən 7-yədək qəbul edir. Dişləri ağrısız çəkir. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 22, Karantinni küçənin küncündə.

5735

Petroqraddan gəlmiş doktor İshaq Avetisoviç Atayans (professor Mixaylovun müavini)

Mamalıq, qadın və urologiya naxoşluğuna mübtəla olanları qəbul etməyə başlamışdır. (Bövl [idrar] yolu azarını, köhnə və təzə süzənəyə müalicə edir.) Bövl yolunu elektrik aləti ilə müayinə edir. Hər gün saat 3-dən 6-ya kimi. Çaharşənbə günləri fəqirləri pulsuz qəbul edir.

Ünvan: Kolyubakinski küçədə Parapetin küncündə ev nömrə 26.

5708 12-4

Arvad diş həkimi M. S. İdaşkina

Naxoşları qəbul edir səhər saat 9-dan axşam saat 6-ya kimi. Ünvan: Nikolayevski küçədə 25 nömrəli evdə. Telefon 32-41.

2629

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayıma dişlər. Dişin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələn üçün iş tezliklə görülür. Qiymətlət münasibdir. Qəbul olunur 9 - 2-yə və axşam 4 - 7-yə kimi. Voronovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

215

Diş həkimi İ. S. Tarşteynbaum

Qəbul edir saat 9-2, saat 4-7.

Dişlərə müalicə edir, ağrısız çıxarır, sadə və qızıl süni dişlər qayırır.

Sisyanovski küçədə 41 nömrəli evdə (Çadrovı küçənin küncündə, Quba meydanı yanında). Telefon nömrə 22-07.

2669

Arvad həkimi Y. A. Qirişqori

Knyaz Kropotkin adına olan sabiq Xarkov uşaq xəstəxanasının müdirinin müavini

daxiliyyə və uşaq xəstəliklərini qəbul edir hər gün səhər saat 11-dən 1-ədək, axşam saat 4-dən 7-yədək. Cümə günləri fəqirləri pulsuz qəbul edir. Ünvan: Spasski küçə nömrə 33, Kamenisti küçənin küncündə.

5701 12-4

Diş həkimi S. M. Hamburg

Nikolayevski küçədə nömrə 29, Parlaman qarşısında. Telefon 5-96.

Dişlərə və ağza müalicə edir. Kauçuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırır. Dişləri və tükkləri ağrısız çıxarır. Qızıl iş işləyir.

Qəbul edir səhər saat 9-dan 2-yə kimi; axşam saat 4-dən 7-yə kimi.

Doktor Larionovun

cərrahiyyə və arvad xəstəxanası

(Bazarnı və Qubernski küçələrinin küncündə) naxoşlar qəbulunu təzələmiş: 1) Xəstəxanada yatmaq ehtiyacı olanlar həməvəqt [həmişə]; 2) Gələn xəstələri səhər saat 9-dan gündüz saat 4-ə qədər.

Xəstəxananın həkimləri:

Arvad xəstəliklərindən: doktor V. Q. Mitrofanov.

Cərrahi xəstəliklərindən: doktor A. İ. Okinşeviç, doktor Mir Əsədulla Mirqasımov.

2683

Müvəqqəti müdir:

Hacıbəyli Üzeyir

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR**Qismi-rəsmi**

səh. 163. “Spasski”: Bakıda, indiki Zərgər-palan küçəsi.

“Aziatski”: Bakıda, indiki Əlövsət Quliyev küçəsi.

Teleqraf xəbərləri

səh. 164. “D. T.”: “Deyli teleqraf” [The Daily Telegraph] qəzeti nəzərdə tutulur.

“Avam Kamerası”: Böyük Britaniya Parlamentinin aşağı palatası olan İcmalar Palatası nəzərdə tutulur.

“xəndək mortiri”: qısalüləli top növü; lüləsinin çox qısa olması və böyük bucaq altında atəş edə bilməsi bu topların xəndək və səngərlərdə istifadəsini asanlaşdırırdı.

Sülh ətrafında

səh. 165. “Monro şüarı”: ABŞ prezidenti Ceyms Monro tərəfindən 1823-cü ildə elan edilən xarici siyasət prinsipləri nəzərdə tutulur. Monro Doktrini adı verilən bu prinsiplərin əsasını ABŞ-a xarici müdaxilələrin (əsasən Avropa dövlətlərinin müdaxiləsinin) qarşısının alınması təşkil edirdi.

səh. 166. “Əbdülhəmid”: 1876-1909-cu illərdə Türkiyə sultanı olan II Əbdülhəmid nəzərdə tutulur.

Yenəmi adam öldürmək adəti başlanır?

səh. 167. “...gürcülər general Əlixanovu... öldürmüşdülər”: burada söhbət general Maqşud Əlixanov-Avarskidən gedir, 1905-ci ildə Quriya və İmeretidə üsyanı yatırın da odur. Əlixanov-Avarski gürcülər tərəfindən deyil, erməni daşnak terroristləri tərəfindən öldürülmüşdür. Ermənilər Əlixanovu 1905-ci il iğtişalarında azərbaycanlıların tərəfini tutmaqda günahlandırılırdılar.

səh. 168. “martinovlar”: 1909-1916-cı illərdə Bakının Bələdiyyə sədri olan Pyotr Martinov nəzərdə tutulur.

“Dondukov”: 1882-1890-cı illərdə Qafqaz canişini olan Aleksandr Dondukov-Korsakov nəzərdə tutulur.

“шутъ съними”: “şut snimi” (rusca); “cəhənnəm olsunlar”.

Qəflət etməməliyiz

səh. 171. “venizeloslar”: 1917-1920-ci illərdə Yunanistanın Baş naziri olan Elefterios Venizelos nəzərdə tutulur.

“Səri-çəşmə bayəd giriftən bəbil / Çü por şod nə şayəd güzəştən bəpil.”: “Çəşməni başdan bellə tutmaq lazımdır / Əgər dolsa, fil ilə də keçmək olmaz.” (farsca)

İran işləri

səh. 172. “...ən möhtərəm sayılan müctəhidin asılması...”: söhbət Mirzə Nəsrulla Məlikül-Mütəkəllimindən gedir.

“gildebrandtlar”: 1917-ci ilin iyun-dekabr aylarında Rusiyanın Qəzvindəki vitse-konsulu olan G. G. Gildebrandt nəzərdə tutulur.

“kirsanovlar”: 1910-cu ildə Rusiyanın Mosul və Bağdadda vitse-konsulu və hərbi agentliyi olan Vladimir Fyodoroviç Kirsanov nəzərdə tutulur.

səh. 173. “Boje tsarya xrani”: (Tanırım, çarı qoru) 1833-1917-ci illərdə Rusiya imperiyasının dövlət himni olmuşdur. Sözləri Vasili Jukovskinin, musiqisi Aleksey Lvovundur.

Bakı xəbərləri

səh. 173. “...böyük Rusiya inqilabının iki illiyini...”: Rusiyada 32 fevral – 6 mart (yeni təqvimlə 8-16 mart) 1917-ci ildə baş vermiş burjua-demokratik inqilabı nəzərdə tutulur.

“Arutyunov ilə Hacinski”: 1917-ci ilin dekabr ayında Bakı Bələdiyyəsinin sədri olan D. D. Arutyunov və 1896-1919-cu illərdə Bakı şəhər Dumasının üzvü (qlasnisı) olan İsa bəy Hacinski nəzərdə tutulur.

“Bələdiyyə idarəsində”: bu mətndə hərflərlə işarələnən maddələr qəzetdə ərəb əlifbasının hərflərinə müvafiq olaraq “əlif”, “be”, “te” ... kimi verilmişdir.

səh. 174. “Bolşoy Morskoy”: Bakıda, indiki Bülbül küçəsi.

“5-ci Qanlıtəpə”: Bakıda, indiki Vladislav Plotnikov küçəsi.

“Kamenisti”: Bakıda, indiki Bəşir Səfəroğlu küçəsi. Qəzetdə bu küçənin adı səhvən “Kamenski” kimi getmişdir.

“Suraxanski”: Bakıda, indiki Dilarə Əliyeva küçəsi.

“Kladbişinski”: Bakıda, indiki Mehdi Hüseyn küçəsi.

“Qorçakovski”: Bakıda, indiki Hacı Zeynalabdin Tağıyev küçəsi.

“Tarqov”: Bakıda, indiki Nizami küçəsi.

Bakı quberniyasında

səh. 176. “Sovet Syezd”: Bakı Neft Sənayeçiləri Qurultayı Şurası nəzərdə tutulur.

səh. 177. “Şükrü Balazadə”: bu şəxsin adı mətnin içində “Şükür Balazadə” kimi getmişdir.

Azərbaycanda

səh. 178. “hənuz haqsızcasına, ...cəsinə”: qəzetdə belə getmişdir.

Gürcüstanda

səh. 178. “Aqara kəndinə qədər...”: qəzetdə “Aqara” yerinə “Anqara” getmişdir.

səh. 179. “Heydər Abaşıdze”: qəzetdə “Heydər Habaşıdze” kimi getmişdir.

“Atabəyov hökuməti”: Mesxet müsəlmanlarının siyasi və hərbi lideri Osman Sərvər bəy Atabəyovun hökuməti nəzərdə tutulur.

“Baxşibəy Maçabeli”: qəzetdə “Yetmiş bəy Maçabeli” kimi getmişdir.